

رہیافتی بر رفتار صالحان و

جایگاه حسن خلق

در قرآن

تألیف:

نرگس شکر بیگی

www.ketab.ir

تابستان ۱۴۰۰

ت

سرشناسه	شکریبگی، نرگس، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدید آور	رهیافتی بر رفتار صالحان و جایگاه حسن خلق در قرآن / تألیف نرگس شکریبگی.
مشخصات نشر	اراک: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۶۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۵۳۵-۸۳-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	اخلاق اسلامی
موضوع	Islamic ethics
موضوع	اخلاق اسلامی -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	Islamic ethics -- Qur'anic teaching
موضوع	اخلاق اسلامی -- احادیث
موضوع	Islamic ethics -- Hadiths
موضوع	مومنان
موضوع	Believers*
موضوع	مومنان در قرآن
موضوع	Believers in the Qurane
شناسه افزوده	جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی
شناسه افزوده	Press Organization Jahad-e Daneshgahi, Vahed-e Ostan Markazi
رده بندی کنگره	۸۲۴۷BP
رده بندی دیویی	۶۱/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۶۳۴۶۳

رهیافتی بر رفتار صالحان و جایگاه حسن خلق در قرآن

تألیف: نرگس شکریبگی
 ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی / واحد استان مرکزی
 چاپ: اول
 شمارگان: ۱۰۰۰
 صفحه آرای: الهه حسین آبادی
 قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

- ۱- اراک-میدان شریعتی-دانشگاه اراک-کتاب فروشی جهاد دانشگاهی
 تلفن: ۰۸۶-۳۲۷۸۹۶۹۰
- ۲- تهران خ انقلاب بین فلسطین و چهارراه ولیعصر جنب مؤسسه نمایشگاه های فرهنگی ایران
 تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۵-۶
- پایگاه اطلاع رسانی: www.isba.ir
 پست الکترونیک: jahad.farhangi@yahoo.com
 فروشگاه اینترنتی: www.idbookfair

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	پیشگفتار
۳	مقدمه (دیباچه)

بخش اول: رفتار صالحین در قرآن و روایات

فصل اول: شبکه مفهومی

۷	۱-۱- معنای لغوی صالحین
۸	۲-۱- مفهوم قرآنی صالحین
۱۵	منابع

فصل دوم: ویژگی‌های فردی رفتار صالحین

۱۷	۱-۲- رابطه صالحین با خدا
۱۷	۱-۱-۲- ایمان
۲۰	۲-۱-۲- تقو
۲۳	۳-۱-۲- توکل
۲۶	۴-۱-۲- شکرگزاری
۲۸	۵-۱-۲- صبر
۳۲	۶-۱-۲- خوف و رجاء
۳۵	۷-۱-۲- ذکر خدا
۳۷	۸-۱-۲- انس با قرآن
۳۹	۹-۱-۲- نماز خاشعانه
۴۲	۱۰-۱-۲- مناجات شبانه
۴۴	۲-۲- رابطه صالحین با خویشان
۴۴	۱-۲-۲- خودشناسی

۴۷.....	۲-۲-۲- خودسازی
۴۹.....	۳-۲-۲- توجه به جسم
۵۱.....	۴-۲-۲- بهداشت روانی
۵۴.....	منابع

فصل سوم: ویژگی‌های رفتاری اجتماعی صالحین

۵۹.....	۱-۳- رفتار صالحین و محیط خانوادگی
۵۹.....	۱-۱-۳- رفتار صالحین با پدر و مادر
۶۲.....	۲-۱-۳- رفتار صالحین با همسران
۶۵.....	۳-۱-۳- رفتار صالحین با فرزندان
۷۰.....	۲-۳- رابطه صالحین با جامعه
۷۱.....	۱-۲-۳- حسن خلق
۷۳.....	۲-۲-۳- وفای به عهد
۷۶.....	۳-۲-۳- تواضع و فروتنی
۷۸.....	۴-۲-۳- امر به معروف و نهی از منکر
۸۰.....	۵-۲-۳- صلہ رحم
۸۱.....	۶-۲-۳- خدمت‌رسانی به مردم
۸۳.....	۷-۲-۳- عفو و گذشت
۸۵.....	منابع

فصل چهارم: شناخت مصادیق شخصیت‌های صالحین در قرآن

۹۱.....	۱-۴- حضرت ادریس (ع)
۹۳.....	۲-۴- حضرت نوح (ع)
۹۶.....	۳-۴- حضرت ابراهیم (ع)
۱۰۰.....	۴-۴- حضرت اسماعیل (ع)
۱۰۳.....	۵-۴- حضرت اسحاق (ع) اسوه صالحان
۱۰۶.....	۶-۴- حضرت یونس (ع)
۱۰۸.....	۷-۴- حضرت زکریا (ع)
۱۱۰.....	۸-۴- حضرت یحیی (ع)
۱۱۳.....	۹-۴- حضرت عیسی (ع)

۱۱۵.....	۱۰-۴- حضرت محمد (ص)
۱۲۳.....	منابع

بخش دوم: جایگاه حسن خلق در رفتار صالحین

۱۲۹.....	پیشگفتار
----------	----------

فصل اول: معناشناسی حسن خلق

۱۳۱.....	۱-۱- مفهوم شناسی واژگان
۱۳۱.....	۱-۱-۱- حسن
۱۳۳.....	۱-۱-۲- خلق
۱۳۴.....	۱-۱-۳- حسن خلق
۱۳۵.....	۱-۱-۴- مفهوم حسن خلق در آیات
۱۴۱.....	۱-۱-۵- مفهوم حسن خلق در روایات
۱۴۶.....	۱-۲- اهمیت و جایگاه حسن خلق در شبکه مفهومی اخلاق
۱۵۰.....	۱-۳-۱- مصادیق حسن خلق
۱۵۱.....	۱-۳-۱- الفت گیری و الفت پذیری
۱۵۲.....	۱-۳-۲- نرم خویی و انعطاف پذیری
۱۵۴.....	۱-۳-۳- خوش رویی
۱۵۶.....	۱-۳-۴- شوخ طبعی
۱۵۶.....	۱-۳-۵- خرسند شدن در خوشایندها و ناخرسند شدن در ناخوشایندها
۱۵۸.....	۱-۴-۱- حسن خلق و روابط اجتماعی
۱۶۱.....	۱-۴-۱- خلق، شرم و حیاء اسلامی
۱۶۲.....	۱-۴-۲- خلق و صلۀ ارحام
۱۶۶.....	۱-۴-۳- خلق، همزیستی و همیاری
۱۶۷.....	۱-۵-۱- خلق عظیم
۱۷۲.....	منابع

فصل دوم: مبانی نظری حسن خلق

۱۷۷.....	۱-۲- مبانی نظری حسن خلق
۱۷۹.....	۱-۱-۲- مبانی حسن خلق در حوزه خداشناسی

پیشگفتار

قرآن کریم گروه‌های مختلفی از انسان‌ها را معرفی می‌نماید و خصوصیتی از آنها را بیان می‌فرماید، یکی از این گروه‌های خاص صالحین می‌باشند که خداوند در آیات متعددی از قرآن کریم به معرفی این گروه می‌پردازد و مقام و ارزش ایشان را بیان می‌کند و می‌فرماید:

«وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا» «و آنان که خدا و رسول را اطاعت کنند با کسانی که خدا به آنها لطف و عنایت کامل عطا فرموده یعنی با پیامبران و صدیقین و شهیدان و نیکوکاران محشور خواهند شد و اینان در بهشت چه نیکو دوستانی هستند» (نساء/۶۹) عملی که صالحین به انگیزه الهی و تنها برای رضای خدا و در جهت نزدیکی به او انجام می‌دهند به پیشگاه حضرت حق عرضه می‌گردد به مورد قبول حق تعالی قرار می‌گیرد.

قرآن کریم کتاب انسان سازی است، برنامه سعادت، هدایت و راهنمای کسانی که می‌خواهند رستگار شوند. در این راستا، شیوه‌های متنوعی در قرآن برای دعوت انسان‌ها به رشد و صلاح، به کار رفته است. تبشیر و انذار از مهم‌ترین اصول تبلیغ قرآنی است. یکی از راهکارهای تبشیری، معرفی انسان‌ها و جماعت‌های برگزیده و برشمردن صفات و ویژگی‌ها و ذکر پاداش‌ها و مواهب در نظر گرفته شده برای آنان است؛ که قرآن کریم به طور ضمنی یا به صراحت، به پیمودن راه آنان و اتصاف به صفات نیکوی آنان، توصیه و تشویق می‌فرماید.

برخی از این برگزیدگان، پیامبران و اولیای الهی هستند که خداوند متعال با ذکر داستان زندگی آنان از تولد تا بزرگی و سپس بعثت و شروع دعوت و معجزات و رنجهایی که در مسیر نبوت خود داشته‌اند، آن‌ها را به عنوان الگو سرمشق، ممتاز می‌سازد.

اسوه‌های دیگری نیز در قالب و ساختاری جمعی معرفی شده‌اند: مؤمنین، محسنین، مصلین، صدیقین، خاشعین، مستغفرین، شاکرین، توابین، متقین، صادقین، صابرين، اولوالالباب... و صالحین از زمره این برگزیدگان هستند.

انسان فطرتاً موجودی است که جویای کمال و سعادت است که رسیدن به کمال منوط به شناخت راه رستگاری و سیر در این راه است و انسان مومن به دنبال رسیدن به کمال مطلوب است که برای رسیدن به آن باید با سیره و روش انسانهایی که این راه را پیموده‌اند آشنا شد و برای رسیدن به آن تلاش کرد و یکی از راه‌های رسیدن به کمال در زمره صالحان قرار گرفتن است.

با توجه به عصر غیبت و این که خداوند وعده داده که دین خود را توسط امام زمان (عج) و یاران ایشان که همان صالحان هستند در زمین تسلط می‌بخشد که در واقع صالحین تحت ولایت امام زمان (عج) مجری پیاده کردن رفتارهای مورد پسند خداوند در کل عالم هستند همان طور که خداوند در آیه ۱۰۵ سوره نساء می‌فرماید: **وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ** (۱۰۵) در «زبور» بعد از ذکر (تورات) نوشتیم: «بندگان شایسته‌ام وارث (حکومت) زمین خواهند شد»

در این اثر سعی بر این است که شاخصه‌های بارز رفتاری صالحین و جایگاه اخلاق مداری را در پرتو آیات قرآن و روایات مورد بررسی قرارگیرد تا مشخص شود که صالحین چه اوصافی دارند که خداوند نام آنها را در کنار نام انبیاء و صدیقین و شهداء آورده است. همچنین سعی خواهد گردید تا صفات برجسته رفتاری صالحین مورد بررسی قرار گیرد تا چراغ راهی گردد برای آنان که می‌خواهند به جمع صالحین بپیوندند.